

Bedrijfskundig leiderschap

Voorafgaand aan de workshop hebben de deelnemers een paar gedachten geformuleerd over de volgende vragen:

Zijn er criteria aan te geven wanneer je wel of geen leiding kunt geven aan een bedrijf? Zo ja noem er eens een paar. Het gaat hier dus over criteria waar het bedrijf aan moet voldoen

Zijn er criteria waar een (potentiële) leidinggever aan moet voldoen om leiding te kunnen geven aan een bedrijf? Noem ook hier een aantal

Is een bedrijfsdoelstelling om winst te maken gelijk te stellen aan dienst aan de mammon? Is winst maken geoorloofd? Wanneer wel, wanneer niet?

Voorafgaand aan de lezing zijn de antwoorden geïnventariseerd en is hier kort bij stilgestaan.

De hoofdvraag die voor deze workshop gesteld was is:

Kun je als christen leiding geven aan een bedrijf? Wanneer wel? Wanneer niet?

Dit is eigenlijk een heel merkwaardige vraag. De vraag veronderstelt dat er op zijn minst een lijst van criteria kan worden opgesteld waaraan een bedrijf moet voldoen op grond waarvan we tot de conclusie kunnen komen dat een christen aan zo'n bedrijf leiding kan geven. Ik vind het eigenlijk heel moeilijk om zo'n lijst op te stellen en daarom heb ik jullie gevraagd daar input voor te leveren. Zo'n lijst kan natuurlijk heel snel leiden tot een farizeïstische checklist: als we daaraan voldoen, zit het wel goed, als er een element ontbreekt moeten we ons er verre van houden. Wij mensen hebben de neiging om de grote vragen van het leven te versimpelen door een handboek van leefregels. Voordat we echter komen tot concrete leefregels, moeten we de grondregels van het Koninkrijk van God kennen.

Want het Koninkrijk Gods is niet spijs en drank, maar rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door den Heiligen Geest.

Het gaat dus niet om het concrete lijstje van spijswetten, maar om grondwaarden als rechtvaardigheid, vrede en blijdschap en dat alles door de Heilige Geest. Dat laatste betekent dat een Bijbelse en Gode welgevallige vormgeving van die grondwaarden alleen mogelijk is in het ootmoedige, afhankelijke leven geleid door de Heilige Geest. Ik zet mijn treden in uw spoor, opdat mijn voet niet uit zou glijden. Naarmate onze positie een meer verantwoordelijke wordt, naarmate we meer leidinggevende taken krijgen, wordt dat alleen maar belangrijker. Daarom vind ik het een goede keus dat de conferentie van vandaag en morgen over leiderschap een tweeluik is van leiding geven en leiding in je leven ontvangen. Die twee horen heel dicht bij elkaar.

Leiding geven is het formuleren van doelstellingen en vervolgens kaders scheppen waarbinnen de gestelde doelen gerealiseerd moeten worden binnen de gestelde tijd. Een Christen leider mag daarbij nooit het hoofddoel uit het oog verliezen. Wat is dat hoofddoel?

Een krachtige samenvatting vinden we in de eerste vraag van de Westminster shorter catechism. 1. What is the chief end of man? Man's chief end is to glorify God, and to enjoy him forever.

Een van de bewijsteksten bij deze vraag is 1 Cor 10:31: Hetzij dan dat gijlieden eet, hetzij dat gij drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het al ter ere Gods. Let wel, er staat niet: hetzij dat gijlieden bidt, bijbel leest, naar de kerk gaat of andere zaken die geestelijk kunnen worden gewaardeerd, nee: hetzij dat gij eet of drinkt. Ik weet wel het gaat in het verband van deze tekst juist over de problematiek van het al dan niet eten van aan de afgoden geofferd vlees, toch vind ik het opmerkelijk dat er hier sprake is van alledaagse dingen: eten en drinken, en juist *deze* dingen zó: dat het ter ere Gods is. Wij zijn zo gauw geneigd om een scheiding aan te brengen tussen geestelijk en

stoffelijk waar het niet is. Eten en drinken kan gebeuren op een gode verheerlijkende manier, net zoals het zingen van een psalm of het doen van Bijbelstudie. Hetzelfde dualisme is er ten aanzien van ons ambt of beroep. Alle deugdzaam arbeid is een geestelijke roeping. Dat is niet beperkt tot geestelijke arbeid alleen. Ook als je beroep of roeping is het leiding geven aan een bedrijf.

In een interview met prof. Van der Duyn Schouten (rector magnificus KUB) las ik het volgende: Alles wat God van u verwacht, staat in Micha 6 vers 8." Micha zegt daar: „Hij heeft u bekendgemaakt, o mens, wat goed is; en wat eist de Heere van u, dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben, en ootmoediglijk te wandelen met uw God?" Het gaat dus om drie dingen: recht doen, weldadigheid en ootmoed. Voor dat tweede, weldadigheid, heeft de King James Version: to love mercy. Barmhartigheid, genade liefhebben. Dat raakt de kern."

Als het gaat over leiding geven aan een bedrijf kunnen we in de Bijbel geen directe richtlijnen vinden. In de bijbel staat nergens iets beschreven wat lijkt op het besturen van een bedrijf anno 2008. Toch kennen we leidinggevers, mensen op hooggeplaatste posities in een wereldse omgeving. Ik denk dan aan Mozes, Jozef, Obadja, Daniël en zijn vrienden en Ezra/Nehemia.

Laten we elk van hen eens nagaan en uit hun geschiedenis proberen lessen te trekken over leiding geven aan een bedrijf.

Mozes

Leiding geven moet je leren en je moet erin groeien. Mozes kreeg een gedegen opleiding aan het hof. Hij was de zoon van de dochter van Farao en voorbestemd om een leidinggevende positie in te gaan nemen.

Praktische toepassing: eigen carrière: je wordt over het algemeen niet direct van je opleiding af leidinggevende. Door diverse taken en het nemen van verantwoordelijkheden kun je bij jezelf groei waarnemen in je leidinggevende capaciteiten. Vaak wordt dat dan ook door je omgeving herkend.

Bij Mozes in Egypte was er een schokkende gebeurtenis (te hulp springen van Joodse slaaf → moord op opzichter) die een radicale breuk nodig maakte met Egypte.

Praktische toepassing: er kunnen situaties ontstaan, waarin je moet breken met de wereld waar je in verkeert. Het onrecht moet bestreden worden! Frauderende medewerkers, leugen en bedrog. Wees oprecht en eerlijk in alle dingen die je doet

Jozef

Jozef vreesde de Heere en "de Heere was met Jozef". Dankzij deze geestelijke band kon Jozef staande blijven in de verzoeking (Potifar's vrouw). Jozef krijgt een verantwoordelijke taak om zorg te dragen voor de voedsel distributie.

Praktische toepassing: Wees bij de dingen die je doet afhankelijk van de Heere.

Ondehoud (inspanning!) een praktisch christendom: laat je door regelmaat in stille tijd en gebed leiden door het Woord van God. Dan zullen je gaven in vakmanschap, aanpakken, organiseren opvallen: de Heere was met Jozef. Maar – levend dicht bij God en Zijn Woord – zul je bewaard worden voor de verzoeken: "Dit geslacht vaart niet uit dan door bidden en vasten" zo hield de Heere Jezus Zijn discipelen voor.

Obadja

Over Obadja staat niet veel in de Bijbel geschreven:

1Kon 18:3 En Achab had, Obadja, den hofmeester, geroepen; en Obadja was den HEERE zeer vrezende.

1Kon 18:4 Want het geschiedde, als Izebel de profeten des HEEREN uitroeide, dat Obadja honderd profeten nam, en verborg ze bij vijftig man in een spelonk, en onderhield hen met brood en water.

Hij komt hierin naar voren als de vrome huismeester van Achab, die ondanks de vervolging van Izebel trouw bleef aan Israëls godsdienst. Hij verborg de profeten van de HEERE in een spelonk en onderhield hen met water en brood. Obadja was de man van de stille en verborgen actie. Kwam met zijn Godsvreze niet op de voorgrond maar wendde zijn positie aan om de profeten des Heeren te redden.

Praktische toepassing. Christenen op hoge posten zijn nodig om het andere christenen stil en gerust te laten leven. Als je gaven en capaciteiten hebt, ga je verantwoordelijkheid niet uit de weg: hoe meer christenen in vooraanstaande posities, hoe beter zaken kunnen worden behartigd ten voordele van het Koninkrijk Gods.

Dat zijn geen bombarie resultaten, maar gewoon op je post blijven en doen wat je hand vindt om te doen

Daniel

Daniel en zijn vrienden worden geconfronteerd met een menu wat in tegenspraak is met de wet des Heeren. Zij antwoorden hier bij monde van Daniel op om een alternatief dieet voor te stellen.

Praktische toepassing: Wees creatief in conflictsituaties. Niet meteen zeggen: dat kan niet want dat is in strijd met de Bijbel, maar: kun je het ombuigen? Je hoeft de confrontatie niet te zoeken, maar je moet wel zoeken naar een oplossing waarin je de gunst des Heeren mag verwachten. Zo heb ik zelf op zakelijke gronden een wijziging in het dienstrooster kunnen bewerkstelligen waardoor er in mijn bedrijf niet meer op zondagavond maar op maandagmorgen vroeg kan begonnen worden met de ploegendienst die wij hebben.

Daniels vrienden

Bij de geschiedenis van de vrienden van Daniel bij het beeld van Nebukadnezar valt op dat zij wel naar het goddeloze feest gaan – kennelijk konden ze daar niet onderuit of was het anderszins niet hun keus om hier het breekpunt te leggen. Toch leggen ze dat breekpunt wel op het punt waar het er op aankomt: Wel naar het feest, niet knielen voor het beeld: Het zij u bekend, o koning dat wij uw goden niet zullen eren.

Praktische toepassing: Het komt voor dat je als reformatorisch christen in de zakenwereld in gelegenheden komt waar je je niet thuisvoelt. Je hoeft je hier niet aan te onttrekken, maar je moet je wel bewust zijn dat er momenten zijn dat je een streep moet trekken: kniel niet voor de afgoden van deze wereld. In zakelijke network parties, tijdens welke gelegenheden vaak meer informatie wordt gekregen dan in officiële vergaderingen, wordt bv vaak veel gedronken: stel duidelijk je eigen grenzen, genormeerd in het woord van God: wordt niet dronken van wijn!.

Ezra en Nehemia

In de praktische uitwerking van het maken van keuzen kunnen kinderen van God in gelijksoortige situaties – afhankelijk van hun eigen geloofsbeleving tot een verschillende afweging komen. Ezra en Nehemia waren beiden godvruchtige mannen. Beiden door de Heere geroepen om het volk uit Babel naar Israël te leiden. En beiden krijgen van de Perzische koning een leger mee om hen uit voorzorg te beschermen. In Ezra 8: 22 staat dat Ezra dat weigert en in Nehemia 2: 9 is te lezen dat Nehemia daar geen kwaad in zag. Dit onderstreept nog eens dat het maken van lijstjes van geboden en verboden veelal niet werkbaar is in de praktijk. Ga biddend en in afhankelijkheid je weg.

Gaat het een leider alleen om winstmaximalisatie?

In het kader van deze workshop kan ik geen uitgebreide verhandeling geven van dit onderwerp. Winst is noodzakelijk en houdt een bedrijf gezond. Als zodanig is het maken van winst ook geen kwaad. Het is een noodzakelijke voorwaarde om continuïteit in het bedrijf – en werkgelegenheid! – te kunnen garanderen. Als het gezonde streven naar

winst echter omslaat in een eenzijdige nadruk op winstmaximalisatie gaat dit vaak ten koste van belangrijke zaken als continuïteit op lange termijn en werkplezier.

Tenslotte nog een citaat uit het eerder genoemde interview met prof. Van der Duyn Schouten:

Christenen in topfuncties moeten vuile handen maken. Bent u het daarmee eens?
„Ik zou het anders willen zeggen. We máken geen vuile handen, we hébben ze. De gedachte dat iemand schone handen zou kunnen hebben, staat haaks op de Bijbel. Ik vraag mezelf liever af: Wat is mijn roeping als christen? En wat die vuile handen betreft: die worden alleen schoon in het bloed van Jezus Christus.“

Gouda, zomerconferentie 2008

J.P. van den Brink